

dneva pa so si udeleženci ogledali Etnografski muzej.⁵ Podrobno ga je predstavila *mag. Daša Koprivec* in pokazala tudi, kako je treba hraniti noše.

Zadnji dan so udeleženci obiskali RTV Slovenija. *Jožica Hafner* iz Službe za arhiviranje in dokumentacijo TV Slovenija je predstavila, kaj hranijo o izseljenstvu ter kje si lahko gradivo izposodijo oziroma naročijo kopije.

Po predstavitvi spletnega portala za Slovence v zamejstvu in po svetu⁶ je bil čas za sklenitev seminarja z novinarsko konferenco in slovo.

Zaključek: predstavljen je le drobec znanj, ki so jih udeleženci pridobili. Prav vsaka vsebina seminarja je osvetlila drug košček v mozaiku znanja, potrebnega za ohranjanje arhivskega gradiva slovenskih društev po svetu. Za uspešnost seminarja se moramo zahvaliti vsem predavateljem. Upoštevali so, da udeleženci niso profesionalni arhivarji ter poleg teoretičnih znanj posredovali tudi veliko praktičnih izkušenj.

Celoten seminar bi strnila v tri točke:

- **Pridobljeno znanje.** Poleg teoretičnih znanj (kategorije arhivskega gradiva društev ...) so udeleženci dobili veliko praktičnih napotkov (Poudarek na tem, da mora biti gradivo shranjeno v temnih, hladnih prostorih z ustrezno vlažnostjo – po možnosti daleč proč od društvenih kuhinj). Ob tem pa je razumljiva fleksibilnost glede na prostore, ki so na voljo, ter finančne možnosti. Pomembno je, da se glavni sklopi popisani v obeh jezikih (slovenskem ter jeziku države, v kateri je društvo) – vsaj naslovi sklopov, zato da potomci, če ne bi znali slovenskega jezika, ne bi zavrgli česa pomembnega. Povabilo, naj poiščejo pomoč strokovnjakov na terenu – naj navežejo stik z arhivarji v državah, v katerih živijo, da bodo imeli oporo pri delu). Napotki za hranjenje na novih nosilcih, ki so manj tpežni (opozorilo tudi na to, da je potrebno arhivirati spletne strani). Vodilno sporočilo pa je bilo, da je potrebno marsikdaj delati po "zdravi pameti".

Poudarjen je bil pomen ohranjanja arhivskega gradiva, ki je del slovenske kulturne dediščine – tudi upošteva raziskovalno delo. Velikokrat je mogoče s fotografij razbrati, kako so se oblačili, kaj so jedli, pili (torej navade in običaje). Fotografije je potrebno popisati sedaj, ko lahko osebe na njih prepoznajo še živeči člani. Brez ključnih podatkov (leto nastanka, dogodek, kraj, avtor fotografije, po možnosti osebe na fotografiji) izgubi fotografija svoj pomen. Marsikaj še ni zamujeno – danes še najdemo koga, ki ve, kdo je na fotografiji. Naj ne zamudijo priložnosti ter naj se

ne zanašajo zgolj na svoj spomin (dvojno preverjanje ni slabo).

Predstavniki slovenskih ustanov so udeležence prosili, naj ozaveščajo ljudi na terenu. Pomembno je, da gradiva ne odvržejo, temveč ga ohranijo ter primerno shranijo. Vprašanje, v katerem arhivu bo gradivo, je šele drugotnega pomena. V primeru zasebnih arhivov se je potrebno pogovoriti s sorodniki ter jim predstaviti različne možnosti (primer darilne pogodbe, možnost klavzule glede časovnega zamika dostopa arhiva za javnost). Kadar gre za problem prostorov, naj bo določena oseba, ki bo odgovorna za to, da se gradivo ne bo izgubilo. Zelo dober vir informacij so tudi cerkvena oznanila (rojstva, smrti itd.), zato jih je treba hraniti.

- **Povezanost udeležencev:** v skupini so bili tako tisti, ki se z arhiviranjem že dalj časa ukvarjajo, kot tudi tisti, ki bodo tovrstno dejavnost šele začeli. Zelo koristna je izmenjava mnenj, za prve pa tudi v prenekaterem primeru tudi potrditev, da delajo prav.

- **Povezanost z ustanovami v RS, ki skrbijo za arhivsko gradivo.** Ob obisku je bil navezan pomemben stik s slovenskimi ustanovami, ki hranijo izseljenško gradivo (npr. v NUK-u opozorilo, da en izvod ni dovolj, temveč sta potrebna dva /arhivski ter za čitalnico/). Vzpostavljena je bila tudi povezava s slovenskimi raziskovalci (primer raziskovalke Etnografskega muzeja, ki za raziskavo išče potomce Aleksandrink, ki živijo po svetu; profesorja z Mariborske fakultete, ki pripravlja gradivo s temo Slovenci v Avstraliji), na RTV Slovenija so posredovali stik za naročanje starih posnetkov.

Za naprej je pomembno, da se delo nadaljuje: sodelovanje na ravni ustanov v RS, opozarjanje na ta del kulturne dediščine pri vseh obiskih v tujini, potrebno pa se bo tudi dogovoriti, kam z gradivom (vprašanje prostorov, oddaje gradiva v državah, v katerih živijo itd.)

Vesna Gornik

34. Pazinski memorial, strokovno-znanstveni posvet o zgodovini Istre, Pazin, 26. september 2008

V svoji 34. izdaji se je strokovno-znanstveni posvet Pazinski memorial, ki ga organizira pazinska Katedra čakavskega zbora za zgodovino Istre (Katerdra čakavskog sabora za povijest Istre) ukvarjal s tremi temami: ena je bila priložnostna, z drugo so šele odprli novo področje raziskovanja, s tretjo pa so poglobili nekatere, v prejšnjih letih začete teme.

Ker je bil posvet le dan po slovesnosti ob 65. obletnici pazinskih odločitev iz septembra 1943. leta

⁵ Misel enega izmed udeležencev: "Zelo bogat in zanimiv muzej, lepo urejen. Doma imam kakšno stvar, ki ima že nekaj let, pa se nam zdi, da je odveč. Sedaj bolj razumem njeno vrednost in da nikakor ni vse za v smeti".

⁶ Deluje na naslovu www.slovinci.si

o združitvi Istre s Hrvaško, je kot prvi govornik nastopil Mario Mikolić, ki je poleg naštevanja faktografskih podatkov izrazil več dvomov o tem, kako so bili ti zgodovinski dogodki prikazovani in interpretirani v zadnjih 65 letih. Menil je, da je o pazinskih odločitvah napisanih več hvalnic kot zgodovinskih premislekov. Avtor je tudi postavil pod vprašaj sam datum, ko naj bi bile odločitve sprejete, na koncu pa sklenil, da so t. i. pazinske odločitve avtohtoni in izvirni akt istrskega narodnoosvobodilnega gibanja ter da so Istro priključili Hrvaški v narodnoosvobodilnem gibanju združeni narodnjaki in istrski komunisti.

Na Pazinskem memorialu so prvič govorili o zgodovini notarstva v Istri. Prvi referent, mag. Marinko Munić, je v referatu "Hommage Mirku Zjačiću" predstavil enega izmed najskrbnejših raziskovalcev notarskega gradiva na Hrvaškem, ki je poleg spisov šibeniških, zadrskih in reških notarjev preučeval in priredil za objavo tudi spise bužetskega notarja Martina Sotovića ter besedila več mestnih statuten z istrskega in reškega območja. Dražen Vlahov je pojasnil zgodovino preučevanja glagolske notarske dediščine in poudaril, da je bilo v začetku 20. stoletja znanih le približno deset glagolskih notarjev, v glavnem iz severne Istre. V petdesetih letih prejšnjega stoletja so bili v reškem arhivu najdeni notarski zapisi iz Draguča, sam avtor pa je v zadnjih desetletjih našel še dvajset neznanih glagolskih notarjev. Zadnji znani glagolski notar, Luka Lovreta iz Pomera, je notarske listine pisal v glagolici še konec 18. stoletja. Glagolski notarji so bili večinoma duhovniki. Dr. Slaven Bertosa je govoril o barbanskem županu Josipu Antonu Bateli (1827–1889), ki je zbiral in prepisoval zgodovinsko gradivo tega mesteca ter je med drugim sestavil tudi seznam barbanskih notarjev od leta 1502 do leta 1811. Dr. Zoran Ladić je podrobneje predstavil delo labinskega notarja Bartolomeja Gervazija (1525–1550), čigar spisi odsevajo tedanjo labinsko družbo predvsem bogatejših družin, za katere je sestavljal oporoke, sezname imetja, pogodbe o dotah in podobno. Iz teh je dokumentov vidno, da je bil Labin privlačen za številne tujce, predvsem trgovce in obrtnike. Mag. Vjekoslav Štoković je ob dveh oporokah iz Peroja iz druge polovice 18. stoletja pokazal, kako je notarsko gradivo lahko odličen vir za raziskovanje socialnih razmerij, Elena Uljanić Vekić pa je predstavila

ugledno, bogato in vplivno poreško družino Corsini, ki je Poreču dala tri notarje. Kakšna sta bila njihova moč in vpliv priča oporoka, v kateri "poglavar" družine, Marcantonio Corsini, zahteva, da se na njegovem pogrebu zbere ves poreški kler ter da v Asissi in v Rim pošljejo duhovnike, da bodo molili za njegovo dušo.

Kje vse je arhivsko gradivo o Pazinski grofiji in kaj zanimivega je v njem – o tem so govorili zadnji trije referati. Mag. Robert Kurelić je sistematiziral vire za zgodovino Pazinske grofije v dunajskih Hišnem, dvornem in državnem arhivu ter predstavil možnosti za pregledovanje listin prek spleta. Mag. Danijela Juričić Čargo je predstavila gradivo fonda Terezijanski kataster za Kranjsko, ki ga hrani Arhiv RS, kot vir za raziskovanje zgodovine Istre in hrvaškega Primorja. Z upravnimi reformami cesarice Marije Terezije sta bila namreč notranja Istra in hrvaško Primorje določena kot del postojnske kresije. Raznoliko gradivo o Istri iz tega fonda izvira iz obdobja s konca 17. in prve polovice 19. stoletja. Na koncu je Afrodita Široka v svojem referatu pokazala nekaj zelo dragocenih cerkvenih obrednih umetnin z območja nekdanje Pazinske grofije: gotske kelihe in monštrance iz cerkva v Draguču, Lindarju, Gologorici in Pićanu.

V zvezi z notarsko temo letošnjega Pazinskega memoriala je bila predstavljena nova izdaja Državnega arhiva v Pazinu, "Knjiga labinskega notarja Bartolomeja Gervazija" avtorjev dr. Zorana Ladića in mag. Elvise Orbanića. Knjiga vsebuje kopije in transkripcije izvirnikov notarskih listin: oporok, darilnih pogodb, pogodb o zakupih zemlje, potrdil o izplačilih dolgov, poravnav ter celo potrdilo o posvojitvi otrok. Knjigo je predstavil mag. Marinko Munić, ki je poudaril, da gre za pomembno delo za prihodnja raziskovanja labinske preteklosti, ki bo zapolnilo praznino v poznavanju druge četrtine labinskega 16. stoletja.

Predsednik skupščine pazinske Katedre, Galiano Labinjan je napovedal izid novega zvezka zbornika "Pazinski memorijal" s prispevki posvetov iz prejšnjih let. Napovedano je tudi, da se bo prihodnje leto Pazinski memorial ukvarjal z obdobjem francoske uprave v Istri.

Danijela Juričić Čargo